

MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

in

GORNJESAVSKI
MUZEJ JESENICE

PRIČELA SE JE OBNOVA RUARDOVE GRAŠČINE

V osrednji stavbi nekdanje fužine Ruardovi graščini je železarski muzej že od leta 1954. V šestdesetih letih je bila obnovljena fasada graščine, v devetdesetih pa se je pričela prepotrebna celovita obnova stavbe že pod skrbništvom Občine Jesenice. V okviru te je bil zamenjan del strehe. V letu 2017 je jeseniška občina uspela na razpisu Ministrstva RS za infrastrukturo pridobiti sredstva za sofinanciranje energetske prenove. Sočasno bodo strokovnjaki določali, kako ohraniti poslikave in druge elemente stavbne kulturne dediščine v tej imenitni stavbi Gornjesavskega muzeja.



LETO XXVII, SEPTEMBER 2018,
ŠTEVILKA 2

IRENA LAČEN BENEDIČIČ, GMJ

OB PRAZNOVANJU SVETOVNEGA DNE ČEBEL IN 135-LETNICI ČD JESENICE

Zbornik Čebelarkega društva Jesenice je izšel v maju in prinaša ne samo zgodovino ČD Jesenice ampak tudi veliko društvenih dogodkov, življenjske zgodbe in zanimive dosežke nekaterih čebelarjev in tudi siceršnje aktivnosti članov društva, ki gredo prevečkrat kar tako mimogrede mimo nas.

Urednik zbornika je bil Gaber Begeš, deset avtorjev pa je iztrgalo pozabi vrsto zanimivih dogodkov, o katerih nič kaj ne razmišljamo, kadar si zajtrk osladimo z žličko medu.

Čebelarjem čestitamo,

predsednik ČD Jesenice Julijan Cvek pa zbornik priporoča v branje!

PRIHAJAJOČA RAZSTAVA

GORENJSKI POZNOBAROČNI SLIKAR

Od 18. novembra 2018 bo v Galeriji Kosova graščina na ogled razstava **Iz depojev Gornjesavskega muzeja Jesenice: Janez Potočnik (1749-1834) - Gorenjski poznobaročni slikar**. Na razstavi bodo predstavljena likovna dela, ki so prvotno krasila Marijino cerkev na Stari Savi. Janez Potočnik (Pototshnig, Potozhnig) je bil prvorojeni sin kroparskega fužinarja Gregorja in njegove druge žene Marijane (roj. Toman). V pismu iz 8. julija 1836, barona Jožefa Erberga kustosu Deželnega muzeja v Ljubljani Freyerju, izvemo, da je bil Potočnik gluhonem, kar je nedvomno otežilo njegovo samostojno slikarsko pot. Kje točno se je Potočnik izučil, je še dandanes zavito v skrivnost. Na podlagi stilne analize njegovih likovnih del in pa predvsem risb, ohranjenih v Narodni galeriji Slovenije, smemo sklepati, da je bil deležen izobrazbe nekega najverjetneje domačega slikarja, saj so motivi posameznih kompozicij metodično izbrani, kar kaže na zanesljivo smer umetniške vzgoje.

Potočnik je zlasti na področju cerkvenega slikarstva naslednik ljubljanskih baročnih mojstrov, po katerih kompozicijah se je največkrat zgledoval. V zgodnjih delih se naslanja nanje tudi pri koloritu, ki pa kasneje preide pod vpliv sodobnega klasicističnega slikarstva. Z Leopoldom Layerjem in Andrejem Janezom Herrleinom je Potočnik glavni mojster prehoda od baroka sredine 18. v prvo polovico 19. stoletja. Večjo kvaliteto je prikazal v portretnem meščanskem slikarstvu.

Spremljevalne prireditve ob razstavi:

20.11. 2018 ob 10. uri in 20. 12. 2018 ob 17. uri: Javno vodstvo po razstavi s kustosom Aljažem Pogačnikom.

13.12. 2018 ob 18. uri: Predavanje o restavratorskih postopkih na Potočnikovih slikah Marijino rojstvo (olje na platnu, 79,5 x 57,5 cm) in Smrt Sv. Jožefa (olje na platnu, 79,5 x 57,5 cm) obe iz začetka 19. stoletja, Restavratorski center Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

ALJAŽ POGAČNIK, GMJ

V torek, 11. septembra 2018 ob 20. uri vabimo v Kolpern na Stari Savi na torkovo kinoteko.

Filmsko projekcijo posvečamo legendarnemu jeseniškemu gledališkemu in filmskemu igralcu MIHU BALOHU, ki je letos praznoval 90. rojstni dan. Na sporedu bo kultni ljubezensko dramski film noir **PLES V DEŽJU** (1961, REŽIJA Boštjan Hladnik)

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

NOVA FILMA O PLANINSKEM MUZEJU

Konec maja smo predstavili Slovenski planinski muzej na INTERMUSEUMU v Moskvi, v začetku junija pa na Bergfahrtfestivalu v Bergrunu. V septembru pa nas čakata predstavitvi najboljšega slovanskega muzeja v letu 2017 v Pragi in na konferenci The best in heritage v Dubrovniku. V muzeju smo pripravili kratek promocijski film in daljši 14-minutni dokumentarni film, oba tudi v angleškem jeziku.

IRENA LAČEN BENEDIČIČ, GMJ

KORAJŽA JE ŽENSKEGA SPOLA – RAZSTAVA O SLOVENSKIH ALPINISTKAH

Nova razstava v petih sklopih predstavlja začetke slovenskega ženskega alpinizma in jih primerja s prelomnicami naše alpinistične zgodovine. V osrednjem delu predstavljamo 20 še živečih alpinistk, ki z osebnimi in alpinističnimi predmeti razkrivajo svoje zgodbe. To so članice obeh ženskih odprav v osemdesetih, naj alpinistke PZS, zanimive naveze in dejavnosti alpinistk. Z osebnimi fotografijami in z interaktivno računalniško bazo podatkov o njihovih vzponih po svetovnih gorstvih predstavljamo njihovo življenjsko pot. Izdajamo tudi pogovore Na štiri oči, kjer so odgovori na (p)osebna vprašanja.

Z alpinistkami se bomo srečevali tudi na odprtju in vodenjih ter na muzejskih večerih vse do konca aprila 2019. Dogodki bodo objavljeni na spletni strani www.planinskimuzej.si.

IRENA LAČEN BENEDIČIČ, GMJ

SRČNI MOŽJE – PREDSTAVITEV DELA GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE

Lansko pomlad smo v Slovenski planinski muzej sprejeli nenavaden muzejski predmet – helikopter. Prvi slovenski policijski helikopter in prvi reševalni helikopter pri nas, imenovan tudi burduš. V Slovenijo je priletel leta 1967. V reševalni akciji je prvič sodeloval že marca naslednje leto, ko je plaz zasul skupino turnih smučarjev pod Mojstrovko. Na kraj nesreče je pripeljal zdravnika, reševalce in opremo, v bolnico pa odpeljal težko poškodovano smučarko. Bil je bistvenega pomena za razvoj in napredek hitrejšega in kvalitetnejšega gorskega reševanja pri nas. To se je razvilo v danes enega najbolj prepoznavnih helikopterskih reševanj med alpskimi deželami.

Tako začnemo zgodovinski sprehod skozi razvoj slovenskega gorskega reševanja, saj ob vstopu v Slovenski planinski muzej najprej nad sabo opazimo prav helikopter. Njegova pojava kar kliče po zgodbi, pripoved o pomenu in razvijanju gorskega reševanja pa po nekajurnem animacijsko-izobraževalnem programu. Program, ki smo ga poimenovali *Srčni možje*, je s pomočjo reševalcev iz Gorske reševalne službe Mojstrana in prostovoljnih učiteljev prve pomoči (Srednja zdravstvena šola Jesenice in Rdeči križ Jesenice) zaživel prav tekom letošnjega leta.

Program je (z raznimi prilagoditvami) primeren za vse starostne skupine od 4. leta dalje, pa tudi za odrasle. Traja tri do štiri ure ter je zares aktivna in poučna popestritev obiska v planinskem muzeju. Cena je 6 evrov na osebo, del vstopnine pa gre za Sklad Okrešelj. Treba se je prijaviti vsaj tri delovne dni pred obiskom na tel. št. 08 380 67 32 / 08 380 67 30 ali na info@planinskimuzej.si / neli.stular@planinskimuzej.si.

NATALIJA ŠTULAR, GMJ-SPM

LIZNJEKOVA DOMAČIJA

MUZEJSKA RAZSTAVA KARAVANKE – PROSTOR POVEZAV IN RAZHAJANJ

Gornjesavski muzej Jesenice bo v Liznjekovi domačiji v Kranjski Gori 20. septembra odprl novo občasno lastno razstavo Karavanke, prostor povezovanj in razhajanj, ki razkriva tudi danes aktualne teme o skupnih poteh, o trgovinski in kmetijski izmenjavi; o turističnih, kulturnih in verskih povezavah ter o družinskih vezeh prebivalcev te in druge strani Karavank. Zgoraj naštetje poti in vezi med Koroško in Kranjsko (predstavljeno je območje Doline od Rateč do Koroške Bele) je po prvi svetovni vojni državna meja občutno ohromila in otežila, a nikoli povsem pretrgala. Bolj kot meja pa je razhajanja in nasprotja povzročila politika in njeni totalitarni režimi; nacistični na eni in kasneje komunistični na drugi strani. A vezi med Slovenci na eni in drugi strani Karavank so čeprav zrahljane ostajale, kar dokazujeta tako borba za severno mejo po prvi kot partizanski odpor med drugo svetovno vojno. Čeprav so ljudje iz obmejnega pasu po vojni živeli v različnih družbeno ekonomskih sistemih, pa so vsaj pri nas znali izkoristiti dobre strani obeh.

Namen razstave ni znanstvena raziskava dane teme, ampak predvsem omenjene vsebine približati obiskovalcem na muzejski način; to je z zgodbami predmetov in fotografskih posnetkov, z odlomki zapisanih spominov ter s pestrim arhivskim gradivom. Ker priprave še niso povsem zaključene, prosim bralce, da razstavo obogatijo še s svojim gradivom, ki ga lahko prinesejo v muzej avtorjema razstave zgodovinarju dr. Marku Mugerliju in spodaj podpisani.

ZDENKA TORKAR TAHIR, GMJ

JESENSKI PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV

20. SEPTEMBER 2018:

240. OBLETNICA PRVEGA PRISTOPA NA TRIGLAV

DR. MATIJA ZORN

Ob 240. obletnici prvega dokumentiranega pristopa na Triglav je izdana nova monografija z naslovom TRIGLAV 240. Dr. Matija Zorn z ZRC SAZU Geografskega inštituta Antona Melika bo predstavil njeno vsebino, katere soizdajatelj je Gornjesavski muzej Jesenice - Slovenski planinski muzej.

Več kot 40 avtorjev je napisalo 36 prispevkov, v katerih osvetljujejo pomen našega Očaka. Vse od tega, kako je pristal v državnih simbolih, kako se prepleta v turistično-športno ponudbo, kako ga varujemo z naravovarstvenega vidika ali obremenjujemo z množičnostjo obiska, ter ne nazadnje, kako ga cenimo kot sveto goro. Poleg tega v knjigi najdemo še njegove zgodovinske, geografske, geodetske, speleološke (jamarske) posebnosti ter opomin, da je bil nedolgo tega tudi meja. V knjigi pa niso pozabiti tudi na nove arheološke najdbe in etnološke vidike ohranjanja kulturne pokrajine.

18. OKTOBER 2018:

URBARJI BELOPEŠKEGA GOSPOSTVA

DR. JANEZ MLINAR

Gospodstvo Bela Peč, v okvir katerega so spadale tudi Jesenice s preostalimi okoliškimi zaselki, se je šele sredi 15. stoletja izločilo iz okvirja radovljiškega gospodstva in postalo samostojna gospodarska in upravna enota. Viri so relativno skromni, zato sta urbarja iz 1498 in 1636 toliko bolj dragocen vir za preučevanje mnogih odprtih vprašanj s področja gospodarske, družbene in demografske zgodovine Jesenic in njene okolice. V okviru serije Novoveški urbarji za Slovenijo je pri ZRC SAZU pred kratkim izšla njuna kritična izdaja, ki jo je skupaj z uvodnim znanstvenim komentarjem pripravil dr. Janez Mlinar s Filozofske fakultete v Ljubljani.

Predavanje bo namenjeno predstavitvi omenjenih dveh urbarjev. Na kratko bo orisan zgodovinski razvoj belopeškega gospodstva do 1636, njegova struktura ter posebnosti. Istočasno bo na primeru belopeških urbarjev opozorjeno na interpretativne možnosti in omejitve, ki jih kot prvovrstni zgodovinski vir postavljajo urbarji pred različne stroke. *Na predavanju bo možno knjigo Urbarji belopeškega gospodstva tudi kupiti.*

Dr. Janez Mlinar, je izredni profesor za slovensko in občo zgodovino srednjega veka na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani

15. NOVEMBER 2018:

SMRT KONSTANTINOPLA, ROJSTVO SVOBODNE EVROPE

DDR. VERENA PERKO

Konstantinopol, slovensko Carigrad, danes Istanbul, je bilo najlepše, največje, najbogatejše, najbolj učeno in najbolj verno mesto srednjega veka na evropskih tleh.

Mesto je bilo središče mogočne bizantinske države, ki jo je prezentirala bleščeča cesarska palača in imenitne cerkvene zgradbe, med njimi najbolj slavna Hagia Sofija. Bizanc je krojil politiko Sredozemlja, Bližnjega Vzhoda in na Balkanu. Odločilno je vplival na širjenje in ohranitev krščanstva na Vzhodu in Zahodu. Samo mesto Konstantinopol pa ima velike zasluge za ohranitev stare antične modrosti, filozofije, prava in različnih naravoslovnih znanj, ki so jih poučevali na tamkajšnji univerzi in hranili v bogatih knjižnicah. S propadanjem bizantinske moči, predvsem pa ob padcu Konstantinopla leta 1453 je bil velik del kulturnih zakladov in umetniškega bogastva odpeljan v Benetke, Genovo in Firence. Na tamkajšnjih knežjih dvorih so našli zatočišče tudi številni bizantinski učenjaki.

20. DECEMBER 2018:

VALENTIN STANIČ

ING. ARH. JANEZ BIZJAK

Valentin Stanič (1774-1847) je bil razsvetljenec evropskega formata, strasten raziskovalec neznanega, dobrotnik in čudak, samotni in drzni alpinist, uresničevalec nemogočega, nemirni duh daleč pred svojim časom.

Bil je duhovnik, sodobnik Slomška in Prešerna. Raziskoval je kamnine in gorsko cvetje ter zasadil prvi botanični vrt na Salzburškem. Bil je raziskovalec in prvi alpinist Vzhodnih Alp, prvoprstopnik na Watzmann in je z merilnimi instrumenti izmeril višine najvišjih gora (Watzmann, Veliki Klek in Triglav). Leta 1838 je ustanovil prvo gluhonemnico na naših tleh. Je edini Slovenec, po katerem se imenuje trg v Münchnu in ima dvojezično spominsko ploščo v nemških gorah. Bavarci so ga imeli do leta 1999 za svojega. Pri nas pa premalo vemo o njegovi življenjski poti, izjemni tudi za današnji čas.

MUZEJSKI VEČERI BODO V AVLI GALERIJE KOSOVA GRAŠČINA (TITOVA 64), JESENICE OB 18. URL VABLJENI TUDI NEČLANI!

DRUŠTVENA DEJAVNOST

OBCNI ZBOR MDJ

23. marca smo se sestali na občnem zboru, 27. avgusta pa je upravni odbor sprejel program za jesen 2018. Zapisnike ureja tajnica Darka Rebolj, povzetke sklepov pa objavljamo v Muzejskem časopisu.

Čeprav MDJ deluje že vrsto let (od leta 1991; pobudnik in prvi predsednik Tone Konobelj; velja tudi spomniti, da je društvo imelo 230 članov) po ustaljenem programu in pravilih, je bilo potrebno posodobiti naš pravilnik (sprejet l. 1997) in ga uskladiti s tekočo zakonodajo o delovanju društev. To uradniško delo je udarniško opravila naša članica Rina Klinar. Nova Pravila Muzejskega društva Jesenice smo sprejeli na občnem zboru 23. marca 2018 s potrebno večino. Predložena so upravni enoti na Jesenicah. Po novih Pravilih je občni zbor vsako leto, ker mora potrditi zaključni račun društva. Doslej je namreč finančno poročilo obravnaval in potrdil upravni odbor, ki se predvsem zaradi potrditve programa sestaja dvakrat letno. Na temo financ se vedno odpre razprava o tem, da društvo deluje izključno od članarine, ki ne zadošča za pokritje dejavnosti, čeprav je program namenjen osveščanju določenega kroga javnosti – predavanja, Muzejski časopis, ogledi etnografskih in kulturnozgodovinskih znamenitosti.

MDJ ima okrog 90 članov, ki redno plačujejo članarino in se udeležujejo predavanj in društvenih izletov. Na občnem zboru so bili poleg Rine Klinar posebej pohvaljeni predsednik Aleš Lagoja, tajnica in organizatorica izletov in muzejskega piknika Darka Rebolj, blagajničarka Jožica Knavs za skrbno vodenje skromnih sredstev, Jakob Omerzel za oblikovanje Muzejskega časopisa, z aplavzom pa smo nagradili tudi dolgoletnega predsednika MDJ Dušana Prešerna, ki je v preteklem letu postal častni član društva.

Pomembno je tudi strokovno sodelovanje z Gornjesavskim muzejem, posebej smo veseli predavateljev na muzejskih večerih.

MAJDA MALENŠEK

IZLET V BELO KRAJINO

SOBOTA, 23. OKTOBER 2018

Drugo soboto v oktobru se bomo odpeljali do meje s Hrvaško v jugovzhodnem delu naše dežele - v Belo krajino.

Pot nas bo po kratkem jutranjem postanku vodila mimo Ljubljane do Suhe krajine, kjer si bomo pod vodstvom lokalne vodičke ogledali mogočni grad Žužemberk, ki so ga v večstoletni zgodovini imele v lasti različne domače in tuje plemiške rodbine.

Po ogledu gradu se bomo odpeljali v Vinji vrh pri Semiču, kjer si bomo v Turistični kmetiji Cerjanec privoščili pravo belokranjsko kosilo s pokušino belokranjske pogače, ki jo boste po želji lahko kupili tudi za domov. Po okrepčilu nam bodo prijazni domačini predstavili belokranjsko hišo, belokranjske običaje, obrt...

V neposredni bližini se nahaja tudi cerkev Sv. Trojice z zanimivo šesterokotno obliko, ki nam jo bo predstavila domačinka, nato pa se bomo peš podali do izvira Krupe, ki je najbolj vodnat in morda tudi najlepši izvir v Beli krajini. V podzemlju Krupe najdemo jamsko školjko Kušcarjeve kongerije, ki je njen edini življenjski prostor v Sloveniji. Tam najdemo tudi človeško ribico.

Če bo čas in volja, se bomo odpeljali še do vasi Otok v Občini Metlika. Pred vasjo stoji letalo DC-3 (Dakota), s kakršnim so med 2. svetovno vojno z letališča v bližini vasi vozili ranjence v Italijo.

Odhod ob 7.00 uri z avtobusne postaje na Plavžu (Čufar).

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (tel.: 031/787-363) ali na Muzejskih večerih - do zasedbe avtobusa. Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20,00 €.

Vabljeni tudi nečlani!

MUZEJSKI ČASOPIS

USTANOVITELJ: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE IZDAJATA: MDJ IN GMJ

UREDNIKA: MAJDA MALENŠEK

OBLIKOVANJE: JAKOB OMERZEL

NAKLADA: 300 IZVODOV

TISK: GMJ

ZA ČLANE MDJ JE ČASOPIS BREZPLAČEN